

Hrubý domácí produkt, poptávka a nabídka

- **Růst české ekonomiky značně zrychlil**

Po relativně slabém výkonu ekonomiky v roce 2002 následovaly tři roky postupného zvyšování tempa přírůstku HDP. Zvýšení HDP v roce 2005 bylo největší nejen v uplynulých letech jeho zrychlování, což představuje vrchol v růstové fázi české ekonomiky, nýbrž je nejvyšší od vzniku samostatné České republiky. Řadí ji tím mezi státy EU-25 s nejrychleji rostoucí ekonomikou. Česká republika upevnila svou ekonomickou pozici v mezinárodním společenství a předběžné výsledky výpočtu HDP na jednoho obyvatele v paritě kupní síly ukazují posun na přednější místo v žebříčku států.

- **Výrazné strukturální změny**

Vývoj HDP v průběhu roku 2005 se vyznačoval zrychlujícím se tempem přírůstku od 5,3 % v 1. čtvrtletí po výrazných 6,9 % ve 4. čtvrtletí. S růstem HDP jsou spojeny značné strukturální změny, z nichž na poptávkové straně větší objem i růst vývozu zboží a služeb před dovozem logicky vedly ke stlačení domácí realizované poptávky, resp. ke zpomalení růstu konečné spotřeby a hmotné akumulace. Skutečnost, že se méně spotřebovalo a akumulovalo, než bylo vytvořeno zdrojů na nabídkové straně, představuje nejen klíčový faktor výrazného růstu HDP, nýbrž i značných změn struktury úhrnné poptávky a nabídky, jakož i disponibilních zdrojů pro konečné výdaje a jejich užití.

- **Rychlejší růst HPH než HDP**

V roce 2005 se významně změnil vztah mezi pomalejším růstem produkce a rychlejším růstem spotřebovaného meziprojektu, což mělo pozitivní vliv na hrubou přidanou hodnotu. Její výše v běžných základních cenách 2 612,0 mld. Kč za rok 2005 meztiročně vzrostla reálně o 6,6 % a rostla tudíž rychleji než HDP. Daně na produkty po odpočtu dotací na produkty rostly reálně zcela nepatrně. Z odvětví s vysokou váhou se nejvíce zvýšila HPH ve zpracovatelském průmyslu (o 10,8 %) a v obchodě, opravách motorových vozidel a spotřebního zboží (o 10,6 %). Na druhé straně klesla HPH značně v pohostinství a ubytování (o 5,9 %).

- **Na meztiroční zvýšení HDP měl největší vliv čistý vývoz**

Rozklad meztiročního přírůstku HDP za rok 2005 ukazuje, že na výdajové straně vysoce pozitivně působil a naprosto převládající vliv měl zahraniční obchod zbožím a službami, a to nejen svou expanzí, nýbrž i v důsledku snížení tempa přírůstku dovozu. Podstatně méně intenzivní byl vliv výdajů domácností na konečnou spotřebu i výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu při negativním vlivu tvorby zásob. Na zdrojové straně na vývoj hrubé přidané hodnoty měl zpracovatelský průmysl a obchod a opravy motorových vozidel vysoce pozitivní vliv.

HDP v běžných kupních cenách v roce 2005 dosáhl 2 931,1 mld. Kč, z toho 745,8 mld. Kč ve 4. čtvrtletí, což bylo meztiročně reálně více o 6,0 %, resp. o 6,9 %. Po sezónním očištění se zvýšil HDP ve 4. čtvrtletí ve srovnání se 3. čtvrtletím reálně o 1,9 %. Podstatně méně než HDP se zvýšily výdaje na konečnou spotřebu (reálně o 2,0 %) a stagnovaly výdaje na tvorbu hrubého kapitálu. Spotřebitelské výdaje domácností 1 421,9 mld. Kč v běžných cenách vzrostly reálně o 2,6 % a výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu 773,9 mld. Kč v běžných cenách se reálně zvýšily o 3,7 %. Ze spotřeby domácností se nejvíce zvýšily nákupy bytového vybavení a výdaje spojené s dopravou a z výdajů na tvorbu fixního kapitálu rostly rychleji výdaje na stroje a zařízení než na budovy a stavby. Významnou strukturální změnou tvorby hrubého fixního kapitálu byl pokles výdajů na obydlí (reálně o 2,2 %) a meztiroční zpomalení o 5,8 p. b. Na růst HDP měl čistý vývoz rozhodující pozitivní vliv, když se jeho přírůstek podílel téměř třemi čtvrtinami na přírůstku HDP. Celkový vývoz se meztiročně zvýšil reálně o 11,1 % a rostl rychleji než dovoz. Na větší předstih růstu vývozu před dovozem ve stálých cenách (reálně) než v běžných cenách působily nepříznivé směnné relace, jejichž negativním důsledkem ve formě obchodní ztráty na zahraničních trzích ve výši 47,7 mld. Kč byl podstatně pomalejší růst hrubého domácího důchodu (pouze 4,2 % reálně) než HDP.

- **Zpomalení růstu disponibilního důchodu domácností**

Spotřeba domácností tvoří více než dvě třetiny výdajů na konečnou spotřebu a její meztiroční změna je závislá na hrubém disponibilním důchodu domácností, jehož tvorba 1 521,6 mld. Kč v roce 2005 byla sice meztiročně vyšší o 3,8 %, avšak jeho růst značně zpomalil (o 2,1 p. b.) Výlučný vliv na jeho zvýšení měly prvotní důchody, které vzrostly o 4,4 % a z nich zejména mzdy a platy. Důchody z podnikání a z vlastnictví rostly podstatně pomaleji než před rokem. Důchody z přerozdělení se

značně snížily v důsledku nižšího růstu příjmů než výdajů. Na straně užití mírně rostly výdaje na individuální spotřebu (3,6 %), což vedlo k výraznému růstu hrubých úspor domácností (o 7,2 %), k čemuž značně přispěla i změna podílu domácností na rezervách penzijních fondů. Míra hrubých úspor domácností se tak zvýšila ze 7,54 % v roce 2004 na 7,79 % v roce 2005. To byl rozhodující důvod růstu změny jmění domácností vlivem úspor a kapitálových transferů. Zároveň se zvýšilo čisté pořízení nefinančních aktiv (hmotná akumulace) a čistých půjček (finanční akumulace) o více než třetinu, především předstihem růstu finančních aktiv před růstem finančních pasiv.

- **Zvýšení hrubých úspor domácností**

Podíl výdajů na individuální spotřebu domácností na jejich disponibilním důchodu se mírně snížil (z 93,6 % na 93,4 %). Zvýšení hrubých úspor domácností nastalo značným růstem změny podílu domácností na rezervách penzijních fondů. Růst míry hrubých úspor domácností přispěl ke snížení celkového financování výdajů na tvorbu hrubého kapitálu z vnějších zdrojů.

- **Snížení jednotkových pracovních nákladů**

Na meziroční přírůstek HDP za rok 2005 ve výši 164,8 mld. Kč (v cenách roku 2004) mělo rozhodující vliv (5,05 p. b.) zvýšení souhrnné produktivity práce a v tom větší vliv růstu produkční účinnosti fixních aktiv (3,27 p. b.), zatímco vliv růstu vybavenosti práce naakumulovaným fixním kapitálem z předchozích let byl nižší (1,78 p. b.). Zbývajících 0,95 p. b. vlivu připadlo na zvýšení počtu pracovníků. Jednotkové pracovní náklady se snížily o 0,7 %, když čisté prvotní pracovní důchody pracovníků rostly pomaleji než vytvořený HDP.

Produktivita práce měřená hrubou přidanou hodnotou (bez FISIM) se v roce 2005 meziročně zvýšila o 5,6 % a náročnost HPH na mzdy a platy se nepatrně snížila. Úroveň produktivity práce byla přitom nejvyšší a nejvíce rostla v sekundárním sektoru (o 8,2 %), kde mzdová náročnost výrazně poklesla (o 3,1 %). Nejméně se zvýšila produktivita práce v quartenárním sektoru (o 3,3 %) při růstu mzdové náročnosti o 3,1 %.

- **Pokles podílu hrubých národních konečných výdajů na disponibilních zdrojích**

Vytvořené národohospodářské zdroje k dispozici pro konečné výdaje v běžných cenách 5 004,5 mld. Kč za rok 2005 byly meziročně větší reálně o 5,5 % a rostly pomaleji než HDP. Na straně užití dosáhly hrubé národní konečné výdaje 2 869,7 mld. Kč v běžných cenách, což bylo reálně meziročně více pouze o 0,9 % a rostly tudíž podstatně pomaleji než HDP. Rozhodující vliv na tento vývoj mělo zvýšení výdajů na konečnou spotřebu. Převýšení HDP nad hrubými národními konečnými výdaji se reálně zvýšilo a jejich podíl na celkových konečných výdajích značně poklesl.

- **Domácí nabídka převýšila domácí poptávku**

Úhrnná poptávka a nabídka v běžných cenách 5 005,5 mld. Kč za rok 2005 byla meziročně větší reálně o 6,1 %. Zatímco v předchozím roce domácí efektivní nabídka v běžných cenách byla nepatrně nižší (o 0,5 %) než domácí realizovaná poptávka, v roce 2005 došlo k převýšení o 2,1 %. Domácí nabídka dosáhla 58,6 % z úhrnné nabídky, což bylo více o 0,6 p. b. než před rokem. Meziroční růst domácí poptávky (reálně pouze o 2,5 %) byl značně pomalejší než zvýšení domácí nabídky (reálně o 7,0 %), když největší pozitivní vliv měl pokles tvorby zásob. Vnější poptávka nedosahovala před rokem úrovně vnější nabídky (vše v běžných cenách) o 0,7 %, zatímco v roce 2005 již došlo k převisu o 3,0 %.

- **Růst míry hrubých národních úspor**

Hrubý disponibilní národní důchod v běžných cenách 2 809,7 mld. Kč za rok 2005 byl meziročně vyšší o 195,5 mld. Kč. Rozdíl ve velikosti tohoto přírůstku a přírůstku HDP byl ovlivněn čistými prvotními důchody a čistými běžnými transfery. Hrubé národní úspory 712,9 mld. Kč za rok 2005 byly meziročně větší o 118,2 mld. Kč, což znamená růst míry hrubých úspor z 23,1 % na 25,4 %. Značně se tím snížil převis míry hrubých investic nad mírou hrubých úspor. Záporné saldo národních běžných transakcí bylo tak rovněž podstatně menší a míra financování výdajů na tvorbu hrubého kapitálu z vnějších zdrojů značně poklesla.

- **Téměř stabilní implicitní deflátor**

Souhrnná cenová hladina HDP, měřená implicitním deflátorem, byla v roce 2005 nepatrně nižší před rokem (o 0,1 %), což ve srovnání s meziročním růstem 3,4 % v roce 2004 představuje výraznou změnu. Hlavním důvodem je podstatně větší pokles cen vyváženého (o 2,5 %) než dováženého zboží a služeb (o 0,3 %). Úhrnná

cenová hladina výdajů na konečnou spotřebu vzrostla o 2,3 %, z toho výdajů vlády o 4,9 % a výdajů na tvorbu hrubého kapitálu o 0,3 %.